

YOUTH INITIATIVE FOR HUMAN RIGHTS
INICIJATIVA MLADIH ZA LJUDSKA PRAVA
NISMA E TË RINJVE PËR TË DREJTAT E NJERJUT

Fond za zaštitu i ostvarivanje
manjinskih prava

RAZNOLIKOST U FOKUSU

STAVOVI MLADIH O TOLERANCIJI I INKLUZIVNOSTI

RAZNOLIKOST U FOKUSU

STAVOVI MLADIH
O TOLERANCIJI I INKLUZIVNOSTI

Autor:

Arian Marini

Koautorke:

Mehdina Kašić Šutković

Vaskrsija Klačar

Danijela Darmanović

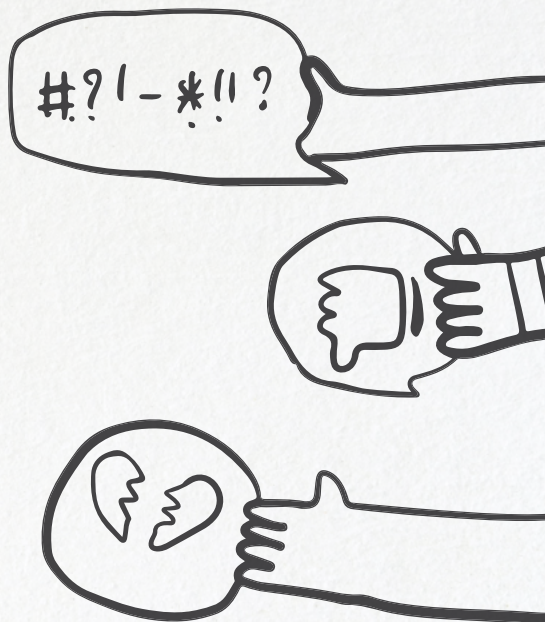
Lektura:

Ana Kankaraš

Za izdavača:

**Inicijativa mladih
za ljudska prava - YIHR**

Oktobar 2023. godine

I Šta je govor mržnje?

Govor mržnje je oblik verbalnog ili pisanog izražavanja koji ima za cilj diskriminaciju, ponižavanje ili dehumanizaciju određene grupe ljudi na temelju njihovog etničkog porijekla, pola, vjere, seksualne orijentacije ili drugih karakteristika. To je oblik govora koji poziva na nasilje, diskriminaciju, netoleranciju i mržnju prema drugima.

Takav govor može biti izgovoren u javnosti, na društvenim mrežama, u školi, na poslu, u medijima... Govor mržnje ima negativne posljedice za pojedinca, društvo i cijeli svijet. Može dovesti do marginalizacije i izolacije pojedinaca, a u ekstremnim slučajevima i do nasilja i genocida.

U mnogim zemljama postoji zakonodavni sistem koji zabranjuje govor mržnje i kažnjava one koji ga izražavaju. Međutim, implementacija takvih zakona je često teška i složena. Mnoge organizacije i aktivisti se bore protiv govora mržnje i promovišu toleranciju, jednakost i poštovanje prema svim ljudima, bez obzira na njihove različitosti.

Važno je razlikovati slobodu govora od govora mržnje. Sloboda govora je osnovno ljudsko pravo, ali ona ne uključuje pravo na izražavanje govora mržnje. U stvari, sloboda govora podrazumijeva odgovornost i obavezu da se izbjegava govor koji širi mržnju, netrpeljivost i diskriminaciju.

II Uticaj govora mržnje na mlade – srednjoškolce

Govor mržnje može imati vrlo negativan uticaj na mlade, posebno na srednjoškolce koji se nalaze u osjetljivom periodu razvoja i formiranja ličnog identiteta.

Neki od mogućih uticaja govora mržnje na mlade su:

- **Osjećaj manje vrijednosti:** Mladi koji su izloženi govoru mržnje mogu osjećati da su manje vrijedni ili da ne pripadaju određenoj grupi. To može dovesti do osjećaja usamljenosti, očaja i depresije.
- **Stigma i diskriminacija:** Govor mržnje može **stigmatizovati** određene grupe ljudi, što može dovesti do diskriminacije, marginalizacije i izolacije. Mladi koji su dio tih grupa mogu osjetiti da su manje vrijedni ili da se ne uklapaju u društvo.
- **Neprijateljstvo i nasilje:** Govor mržnje može podići tenzije među mladima i izazvati osjećaj neprijateljstva prema drugima. To može dovesti do verbalnog, emocionalnog ili fizičkog nasilja.
- **Nepovjerenje prema drugima:** Govor mržnje može stvoriti nepovjerenje prema drugim ljudima i povećati strah od nepoznatih ili drugačijih. To može dovesti do toga da mladi izbjegavaju druženje sa ljudima koji su drugačiji od njih.
- **Normalizacija mržnje:** Ako se govor mržnje redovno ponavlja, to može dovesti do normalizacije takvog govora i stvoriti uvjerenje da je to prihvatljiv govor.

Da bi se smanjio uticaj govora mržnje na mlade, važno je edukovati mlade o bitnosti tolerancije, razumijevanja i poštovanja drugih. Takođe je važno osnažiti mlade da se bore protiv govora mržnje i da se bore za jednakost i poštovanje svih ljudi. Roditelji, učitelji i ostali odgovorni odrasli imaju važnu ulogu u tome da pruže podršku mladima u izgradnji pozitivnog samopouzdanja i osnaživanju njihovog potencijala.

III Šta odrasli mogu da urade da smanje govor mržnje?

Postoji nekoliko stvari koje odrasli mogu učiniti da umanje posljedice govora mržnje, a to su:

Edukacija: Odrasli mogu pomoći u edukaciji o bitnosti tolerancije, razumijevanja i poštovanja prema drugima. To može uključivati učenje o različitim kulturama, vjerskim praksama i načinima života kao i podsticanje na dijalog i razumijevanje među različitim skupinama ljudi.

Primjer: Odrasli mogu biti primjer drugima pokazivanjem pozitivnog ponašanja, tolerancije i poštovanja prema drugima. To može pomoći u stvaranju kulture koja cijeni različitosti i koja se protivi govoru mržnje.

Podrška: Odrasli mogu pružiti podršku mladima koji su izloženi govoru mržnje. To može uključivati razgovor s njima, pružanje podrške i razumijevanja kao i podsticanje na samopouzdanje i samopoštovanje.

Ograničenje izloženosti: Odrasli mogu pomoći u ograničavanju izloženosti mladih govoru mržnje. To može uključivati nadzor internetskih aktivnosti i ograničavanje pristupa sadržaju koji promovise govor mržnje.

Aktivizam: Odrasli mogu biti aktivni u borbi protiv govora mržnje i promovisati toleranciju i jednakost. To može uključivati učestvovanje u kampanjama protiv govora mržnje, podsticanje na miran dijalog i podržavanje organizacija koje se bore protiv diskriminacije.

Ukratko, odrasli imaju važnu ulogu u borbi protiv govora mržnje. Edukacija, primjer, podrška, ograničenje izloženosti i aktivizam su neke od stvari koje mogu učiniti kako bi umanjili posljedice govora mržnje i stvorili kulturu tolerancije i poštovanja prema drugima.

IV Koje su posljedice govora mržnje?

Govor mržnje može imati ozbiljne posljedice na pojedince, zajednice i društvo u cjelini. Ovdje su neke od posljedica govora mržnje:

Fizičko nasilje: Govor mržnje može dovesti do fizičkog nasilja, što može uključivati napade na ljude, vandalizam, paljenje imovine i drugo.

Diskriminacija: Govor mržnje može dovesti do diskriminacije prema određenim grupama ljudi, što može uključivati ograničavanje prava, pristupa i mogućnosti na osnovu rase, pola, vjere, seksualne orijentacije i drugih karakteristika.

Mentalno zdravlje: Govor mržnje može imati negativan uticaj na mentalno zdravlje pojedinaca koji su meta takvog govora. To može uključivati osjećaje stresa, mučnine, straha, depresije i drugih negativnih osjećaja.

Polarizacija društva: Govor mržnje može dovesti do polarizacije društva, što može za rezultat da ima podjele, sukobe i smanjenje povjerenja između različitih grupa ljudi.

Smanjenje tolerancije: Govor mržnje može smanjiti toleranciju prema različitostima i otežati razumijevanje među ljudima.

Širenje mržnje: Govor mržnje može doprinijeti širenju mržnje i netrpeljivosti prema drugim ljudima i grupama, što može dovesti do daljeg širenja govora mržnje i izazvati ozbiljne probleme u društvu.

Ukratko, govor mržnje može imati ozbiljne posljedice, uključujući fizičko nasilje, diskriminaciju, negativan uticaj na mentalno zdravlje, polarizaciju društva, smanjenje tolerancije te širenje mržnje i netrpeljivosti prema drugima. Zato, važno je da se govori mržnje prepoznaju, suzbijaju i spriječe kako bi se osiguralo sigurnije i toleratnije društvo.

Zaključak

Govor mržnje je ozbiljan problem u društvu koji može imati negativne posljedice na pojedince, zajednice i društvo u cjelini. Njegove posljedice uključuju fizičko nasilje, diskriminaciju, negativan uticaj na mentalno zdravlje, polarizaciju društva, smanjenje tolerancije i širenje mržnje prema drugima.

Odrasli mogu djelovati smanjivanjem govora mržnje, **podizanjem** svijesti i edukacijom, promovisanjem razumijevanja, poštovanja i tolerancije prema drugim ljudima i kulturama. Mladi imaju takođe aktivnu ulogu u borbi protiv govora mržnje tako što će se obrazovati, osnažiti i koristiti svoj glas kako bi se suprotstavili takvom govoru.

Kako bismo izbjegli negativne posljedice govora mržnje, važno je osvijestiti njegovu štetnost i aktivno raditi na sprečavanju njegovog širenja. Potrebno je graditi tolerantnije i inkluzivnije društvo u kojem se poštuju različitosti i promoviše dijalog i razumijevanje. Samo tako možemo stvoriti sigurno i prijatno okruženje za sve ljude.

TOLERANCIJA

Šta je tolerancija?

Tolerancija je sposobnost da se prihvati i poštuje drugačije mišljenje, uvjerenje, kultura, vjersko opredjeljenje ili ponašanje drugih ljudi, bez obzira na to koliko se razlikuju od naših vlastitih uvjerenja ili vrijednosti. To znači da smo spremni da prihvatimo različitosti i da ne osuđujemo druge ljude samo zbog toga što se ne slažu s nama ili se razlikuju od nas na neki način. Tolerancija je ključna vrijednost u izgradnji harmoničnih i inkluzivnih zajednica, te je važna za stvaranje mira, razumijevanja i saradnje među ljudima.

Postoji mnogo izvora koji potvrđuju važnost tolerancije u društvu. Na primjer, UNESCO u svojoj Deklaraciji o principima tolerancije navodi da je tolerancija ključna za izgradnju održivih i mirnih društava, te da je to jedan od osnovnih principa ljudskih prava i sloboda. Takođe, studije pokazuju da tolerantna kultura ima pozitivan uticaj na mentalno zdravlje ljudi, a povezana je i sa smanjenjem ksenofobije i ekstremizma.

Ukratko, tolerancija je važna jer doprinosi izgradnji harmoničnih, inkluzivnih i održivih zajednica, te je jedan od osnovnih principa ljudskih prava i sloboda. Mladi ljudi mogu biti skloni toleranciji, ali to zavisi od mnogih faktora kao što su obrazovanje, kulturno okruženje, iskustva i lični stavovi. Generalno, mlađe generacije često su izložene različitim kulturama, jezicima i ideologijama, što može doprinijeti razvijanju tolerancije i poštovanja prema drugima. Međutim, postoji i rizik od prenošenja netolerantnih stavova i stereotipa ako mladi nijesu izloženi različitostima i različitim perspektivama.

Takođe, važno je imati na umu da su mladi ljudi u procesu razvoja i formiranja ličnosti, što može uticati na njihove stavove prema različitostima.

Tehnološki napredak omogućava mladima da se informišu i povežu sa ljudima iz drugih djelova svijeta, što takođe doprinosi otvorenosti prema različitosti.

Ipak, postoje i negativni trendovi kao što su radikalizacija, ksenofobija i netolerancija koji mogu uticati na stavove mladih. Zato je važno pružati obrazovne programe i podršku za razvijanje tolerancije kod mladih ljudi, kako bi se osiguralo da su spremni prihvatiti različitosti i poštivati druge kulture, vjere i nacije.

Kako razviti toleranciju?

Razvijanje tolerancije kod djece ispod 20 godina može biti dug i složen proces, ali postoje određeni načini koji mogu pomoći u tome. Neki od načina su i:

Poštovanje različitosti: Roditelji i odgajatelji mogu podsticati djecu na poštovanje različitosti kroz primjere i upućivanjem na druge kulture i običaje. Važno je da djeca nauče da je različitost normalna i da svi zaslužuju poštovanje.

Obrazovanje o drugim kulturama: Djeci se može pružiti obrazovanje o drugim kulturama, vjerskim običajima i tradicijama. To će pomoći u razvijanju razumijevanja i empatije prema drugim ljudima i njihovim kulturama.

Poticanje otvorenog dijaloga: Roditelji i staratelji mogu da podstiču otvoren dijalog s djecom o različitim temama i na taj način ih motivišu da postavljaju pitanja o drugim kulturama i vjerama.

Uključivanje u aktivnosti koje promovišu toleranciju: Djeca se mogu uključiti u razne aktivnosti i projekte koji promovišu toleranciju i razumijevanje, kao što su sportske aktivnosti, kulturne manifestacije i volonterski rad.

Nagrađivanje ponašanja koje promoviše toleranciju: Važno je nagrađivati pozitivno ponašanje i stavove koji promovišu toleranciju i poštovanje različitosti, kako bi se djeci dalo do znanja da su takvi stavovi cijenjeni i poželjni.

Koliko je važna tolerancija u Crnoj Gori?

Tolerancija je ključni faktor u multikulturalnom društvu poput Crne Gore. Crna Gora se sastoji od različitih etničkih i vjerskih zajednica, kao što su Crnogorci, Srbi, Bošnjaci, Albanci i drugi. Ova multikulturalnost može biti izvor bogatstva i raznolikosti, ali i izazova u odnosu na društvene odnose i međusobno poštovanje.

Tolerancija se odnosi na prihvatanje različitosti i poštovanje drugih, bez obzira na razlike u etničkoj pripadnosti, vjeri, kulturi, jeziku, rodu, seksualnoj orijentaciji i drugim aspektima. Tolerancija je ključni faktor u izgradnji harmoničnog multikulturalnog društva i sprečavanju diskriminacije i konflikata.

U Crnoj Gori postoji nekoliko izazova kada je u pitanju tolerancija. Iako su pravno uređene razne odredbe koje štite prava manjinskih zajednica, u praksi se i dalje susrećemo sa diskriminacijom i netolerancijom. Postoji niz predrasuda i stereotipa prema manjinskim zajednicama, što može dovesti do povećanja etničke distance i konflikata. Takođe, potrebno je raditi na edukaciji i podizanju svijesti o važnosti tolerancije u svim društvenim slojevima, a posebno među mladima.

U tom smislu, različite institucije i organizacije u Crnoj Gori sprovode brojne projekte i aktivnosti usmjerene ka podizanju svijesti o toleranciji i razvijanju međuetničkog dijaloga i saradnje. Ovo uključuje organizovanje raznih oblika edukacija, poput radionica, seminara, konferencija, kao i aktivnosti usmjerenih ka promovišanju kulture razumijevanja i dijaloga.

Tolerancija je ključna za razvoj i prosperitet društva. Njeno razvijanje počinje od najmlađih uzrasta, kroz razvijanje empatije, razumijevanja i poštovanja drugih. Uključivanje mladih u različite projekte i aktivnosti, koji promovišu toleranciju i dijalog, može doprinijeti stvaranju budućnosti u kojoj će različitosti biti prihvaćene i poštovane, a diskriminacija i netolerancija smanjene na minimum.

Zaključak i preporuke za toleranciju

Potrebno je edukovati mlade ljude o značaju tolerancije i kako se ona može primijeniti u svakodnevnom životu. To može biti kroz formalno obrazovanje, ali i kroz neformalne oblike edukacije, kao što su radionice, seminari i drugi događaji koji su namijenjeni mladima.

Važno je podsticati inkluziju i međusobno povezivanje mladih ljudi različitih etničkih i vjerskih zajednica, na primjer kroz sport i druge aktivnosti koje promovišu zajedništvo i razumijevanje.

Potrebno je razvijati i jačati saradnju između obrazovnih institucija, organizacija civilnog društva, medija i drugih relevantnih aktera u društvu kako bi se stvorio zajednički pristup rješavanju problema netolerancije i diskriminacije.

Uključivanje mladih u procese donošenja odluka koji se odnose na njihovu zajednicu i društvo u cjelini može pomoći u stvaranju osjećaja pripadnosti i važnosti, te razvijanju tolerancije i poštovanja prema drugima.

Promocija vrijednosti kao što su razumijevanje, empatija, poštovanje i solidarnost može pomoći u stvaranju pozitivne kulture u društvu koja se temelji na toleranciji i uvažavanju različitosti.

Uključivanje roditelja i porodica u proces edukacije i podrške razvoju tolerancije kod mladih može biti od velike pomoći, s obzirom da su oni često prvi primjeri koje mladi ljudi imaju u svom životu.

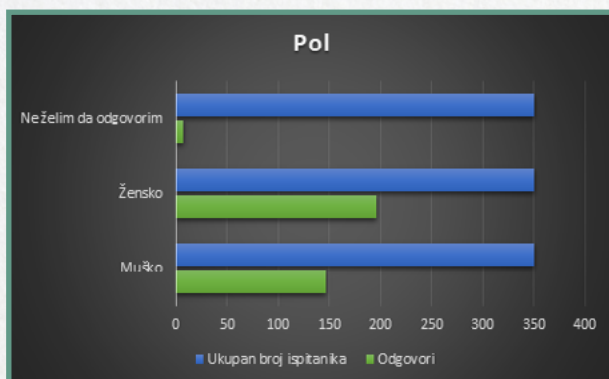
Ukratko, razvoj tolerancije kod mladih je ključan za izgradnju društva koje se temelji na razumijevanju, poštovanju i uvažavanju različitosti. Potrebno je kontinuirano raditi na edukaciji i podizanju svijesti o značaju tolerancije, kao i stvarati okruženja u kojima se različitosti cijene i poštuju.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Inicijativa mladih za ljudska prava je u toku implementacije projekta sprovela i istraživanje u cilju saznanja koliko su učenici srednjih škola upoznati sa pojmom govora mržnje i sa pojmom tolerancije. Rezultate istraživanja predstavljamo u nastavku.

Ukupno je popunjeno i analizirano 350 anketa. Kroz grafikone koji slijede predstaviti ćemo detaljnu analizu naših upitnika.

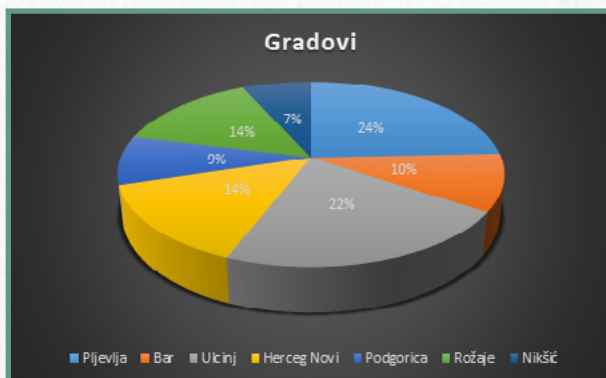
Grafikon broj 1: Pol ispitanika

Na Grafikonu broj 1 vidimo pol ispitanika. Sedam osoba nije željelo da se izjasni o svom polu, dok je njih 196 zaokružilo ženski pol i njih 147 muški pol.

Grafikon broj 2: Godine starosti ispitanika

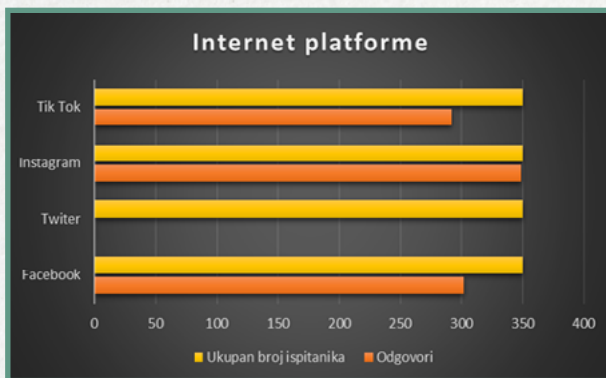
Kao što smo naveli ranije, istraživanje je obuhvatilo crnogorske srednjoškolske starosti od 16-18 godina. Na Grafikonu broj 2 je prikaz godina starosti ispitanika. Od ukupno 350 ispitanika, njih 72 je imalo 16 godina, 182 ispitanika su kazala da imaju 17 godina, a njih 96 se izjasnilo da ima 18 godina.

Grafikon broj 3: Gradovi u kojima je istraživanje sprovedeno

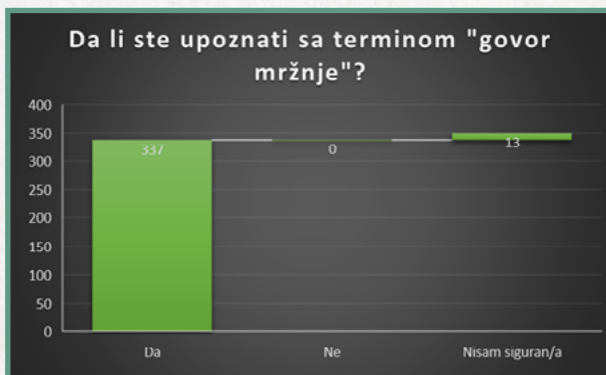
Na Grafikonu broj 3 imamo procentualni prikaz gradova u kojima je istraživanje sprovedeno. Anketirani su srednjoškolski iz sljedećih gradova: Podgorica, Pljevlja, Bar, Ulcinj, Herceg Novi, Rožaje i Nikšić. Kao što se vidi po gradovima, anketama smo obuhvatili i južnu i centralnu i sjevernu regiju Crne Gore. Od ukupnog broja anketiranih, odnosno od njih 350, njih 85, odnosno 24% je iz Pljevalja, iz Ulcinja je 76 ispitanika, odnosno 22% od ukupnog broja. Iz Rožaja i iz Herceg

Novog imamo po 14% ispitanika, odnosno po 50 srednjoškolaca, dok je iz Bara na ankete odgovorilo njih 35, odnosno 10%. Iz Podgorice je bilo 30 srednjoškolaca, odnosno 9%, a iz Nikšića njih 24, odnosno 7% od ukupnog broja.

Grafikon broj 4: Internet platforme

Ispitanike smo pitali koje internet platforme najčešće koriste. Srednjoškolci su mogli da zaokruže više ponuđenih odgovora, s obzirom da svi koriste bar dvije internet platforme. Ponuđeni odgovori su bili Facebook, Twitter, Instagram i Tik Tok, takođe, imali su opciju i da dopišu neku drugu internet platformu koju koriste. Na Grafikonu broj 4 imamo prikaz odgovora koje smo dobili. Najviše srednjoškolaca od njih 350 koristi Instagram, čak njih 349. Na drugom mjestu po korišćenju našao se Facebook sa 302 korisnika od ispitanih 350, dok je Tik Tok izjavilo da koristi njih 292. Za ostale internet platforme nijesmo imali odgovore.

Grafikon broj 5: Da li ste upoznati sa terminom „govor mržnje“?

Na pitanje da li su upoznati sa terminom „govor mržnje“, njih 337 od 350 je odgovorilo potvrdno, dok je njih 13 zaokružilo opciju „nisam siguran/a“. Ispitanici koji nijesu bili sigurni da li znaju definiciju govora mržnje su oni koji nijesu prethodno pravili razliku između govora mržnje i slobode govora.

Grafikon broj 6: Iz kojih izvora ste najviše saznali o govoru mržnje i njegovim posljedicama?

Na pitanje iz kojih izvora su najviše saznali o govoru mržnje i njegovim posljedicama, ispitanicima su ponuđeni sljedeći odgovori: od porodice, od prijatelja, u medijima, na internetu i u školi.

Ispitanici su takođe mogli da zaokruže više odgovora tako da su rezultati sljedeći: u školi je za govor mržnje i njegove posljedice saznalo njih 329 od 350. Putem medija je 175 ispitanika dobilo informacije o govoru mržnje, dok je njih 78 saznalo o govoru mržnje preko interneta. Od porodice je za govor mržnje saznalo 53 od 350 ispitanika. Ovi odgovori nam govore da se u porodici veoma malo govori na temu govora mržnje, a zapravo je potrebno djecu od ranijeg doba upoznati sa ovim pojmom i posljedicama koje nosi. Djeca i mladi sve više vremena provode na internetu, iako je sadržaj potrebno birati za njih, putem interneta je dosta mladih saznalo za govor mržnje i do čega on može da dovede. Kada su škole u pitanju, iako je najviše ispitanika saznalo u školama za ovaj pojam, prilikom našeg boravka u školama, srednjoškolci su izjavili da im je potrebno više edukacija na temu govora mržnje kao i o mogućim kaznama za one koji ga primjenjuju.

Na pitanje da li su na društvenim mrežama svjedočili govoru mržnje, 341 ispitanik je odgovorio da je svakodnevno imao priliku da svjedoči govoru mržnje na društvenim mrežama, i da je većinom govor mržnje bio ispoljen u komentarima. Njih devet od 350 je kazalo da jeste svjedočilo govoru mržnje na društvenim

mrežama, ali da su to bile rijetke situacije. Iako svi svjedočimo povećanom govoru mržnje na društvenim mrežama, nažalost, nismo u mogućnosti mnogo da uradimo da ga suzbijemo. Ono što se može uraditi u trenutku kada primijetite neprimjeren govor, govor sa elementima mržnje, imate opciju da ga prijavite. Kada ga prijavite, administracija društvenih mreža će uraditi provjeru i ukoliko i oni prepoznaju govor mržnje, ta objava/komentar će biti uklonjen. Na ovaj način se daje doprinos smanjenju govora mržnje na društvenim mrežama.

Grafikon broj 7: Da li ste svjedočili govoru mržnje u Vašoj školi?

Na pitanje da li su svjedočili govoru mržnje u svojoj školi, njih 336 je odgovorilo potvrdno, dok je njih 14 kazalo da nije. Prilikom razgovora sa srednjoškolcima primijetili smo da dosta njih ne pravi razliku između slobode govora i govora mržnje. Mladi jednostavno ne znaju gdje je granica između ova dva pojma. Svakodnevnne uvrede i pogrđni nazivi mladima predstavljaju šalu, ali nažalost oni nijesu svjesni kakve posljedice te „šale“ imaju na dijete kojem su upućene. Kroz razne edukacije, formalne i neformalne, kao i predavanja, mladima se može objasniti kakve šale nijesu u redu i razlika između slobode govora i govora mržnje.

Kroz dalje istraživanje smo došli do informacija da je 346 od ukupno 350 ispitanika svjedočilo govoru mržnje u školi koju pohađa. Ispitanici su imali opciju da dopišu odgovore koji opisuju situaciju kojoj su svjedočili i neki od odgovora su sljedeći:

- Prisustvovali su situacijama omalovažavanja.
- Osjetili su na svojoj koži.
- Svjedočili su raspravama koje su sadržale elemente govora mržnje.

Srednjoškolce smo takođe pitali da nam kažu, prema njihovom mišljenju, prema kojoj grupi je govor mržnje najviše ispoljen. Ispitanici su imali opciju da zaokruže više odgovora, tako da njih 307 smatra da je govor mržnje najviše ispoljen prema pripadnicima LGBTQ+ populacije, zatim njih 298 je mišljenja da je govor mržnje najviše ispoljen prema pripadnicima drugih vjeroispovijesti, dok je njih 238 mišljenja da je govor mržnje najviše ispoljen prema pripadnicima Romske i Egipćanske populacije.

Grafikon broj 8: Da li ste nekada i Vi sami bili žrtva govora mržnje?

Zabrinjavajući je podatak da je više od pola ispitanika bilo žrtva govora mržnje, čak njih 189, dok njih 15 nije umjelo da procijeni da li su bili žrtve govora mržnje te su zaokružili „Ne znam“ kao odgovor; 146 ispitanika od njih 350 je kazalo da nijesu bili u fokusu govora mržnje.

Mlade smo pitali i o načinju informisanja o govoru mržnje, te, prema njihovom mišljenju, kako bi mlade trebalo informisati o ovome. Većina ispitanika, njih 304 smatra da je potrebno održavati predavanja u školama na temu govora mržnje, dok njih 38 smatra da roditelji treba više da razgovaraju sa djecom o govoru mržnje. Svega 8 ispitanika smatra da se mladi putem medija trebaju informisati o ovoj veoma važnoj temi.

Grafikon broj 9: Ko je, po Vašem mišljenju, najveći izvor govora mržnje?

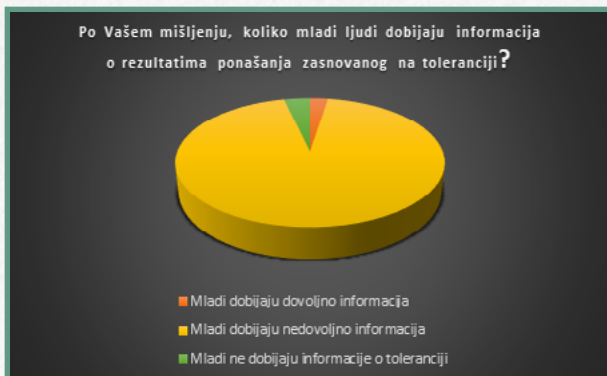
Na pitanje ko je, po njihovom mišljenju, najveći izvor govora mržnje, njih 108 je odgovorilo „Društvene mreže“. Da su političari najveći izvor govora mržnje smatra njih 214, dok je njih 28 mišljenja da su to mediji.

Da govor mržnje može da dovede do fizičkog nasilja smatra 274 ispitanika, dok njih 76 misli da govor mržnje ne može dovesti do fizičkog nasilja.

Kada govorimo o toleranciji, odnosno pojmu tolerancije i njenom uticaju na naše društvo, pohvalna je činjenica da je od 350 ispitanika njih 339 čulo za pojam tolerancije, a samo njih 11 se prvi put susrelo sa ovim pojmom. Mlade smo pitali šta je to tolerancija po njihovom mišljenju, kao i do čega ona može dovesti u društvu. Odgovori su uglavnom bili da je tolerancija suživot i prihvatanje različitosti, te da kao takva može dovesti do boljeg razumijevanja različitosti te samim tim i do smanjenja govora mržnje.

Na pitanje da li se tolerancija uči, nasljeđuje ili nešto drugo, njih 341 je odgovorilo da se ona uči, dok njih devet smatra da se nasljeđuje.

Koliko informacija mladi ljudi dobijaju o rezultatima zasnovanim na toleranciji pitali smo 350 srednjoškolaca. Odgovori se nalaze u grafikonu broj 10.

Grafikon broj 10: Po Vašem mišljenju, koliko mladi ljudi dobijaju informacija o rezultatima ponašanja zasnovanog na toleranciji?

Na ovo pitanje, njih devet je izjavilo da mladi dobijaju dovoljno informacija, dok njih 328 smatra da mladi dobijaju nedovoljno informacija. Da mladi ne dobijaju nikakve informacije o ponašanju zasnovanom na toleranciji smatra 13 ispitanika.

U tabelama koje slijede, predstavimo dio istraživanja koji se odnosi na određene tvrdnje. U prvoj tabeli su predstavljeni rezultati koji se odnose na tvrdnje a ponuđeni odgovori su bili: slažem se, ne slažem se i ne želim da odgovorim.

Tabela 1

Tvrdnje	Slažem se	Ne slažem se	Ne želim da odgovorim
Ja prihvatam učenike/ce drugačije vjeroispovijesti	329	3	18
Ja prihvatam učenike/ce drugačije nacionalnosti	329	2	19
Svi učenici/ce treba da imaju jednaka prava bez obzira ba vjeru i nacionalnost	341	0	9
Učenici/ce različitih nacionalnosti / vjeroispovijesti treba da se druže i uče zajedno	342	1	7
Svi učenici/ce u jednom odjeljenju treba da pripadaju istoj naciji	7	340	3
Sigurnost u školi je na većem nivou ako su u njoj samo učenici/ce jedne nacionalnosti	54	292	4

Tabela 2

U tabeli 2 smo zamolili ispitanike da označe polje koje se poklapa sa njihovim mišljenjem. Ponudeni odgovori su bili: da, ne i ne želim da odgovorim. Rezultate pročitajte u tabeli koja slijedi.

Pitanje: Da li biste stupili u prijateljske odnose sa nekim ko...	Da	Ne	Ne želim da odgovorim
...je pripadnik romske/egipćanske nacionalnosti?	239	98	13
...je pripadnik crnogorske nacionalnosti?	349	0	1
...je pripadnik srpske nacionalnosti?	350	0	0
...je pripadnik albanske nacionalnosti?	350	0	0
...je pripadnik bošnjačke nacionalnosti?	350	0	0
...je osoba sa invaliditetom?	350	0	0
...je pripadnik LGBTQ+ populacije?	53	279	18

Kao što možemo da vidimo u tabeli, mladi nemaju problem da stupe u prijateljske odnose sa pripadnicima drugih nacionalnosti, ali imaju problem da budu u prijateljskim odnosima sa pripadnicima LGBTQ+ populacije. Većina mladih nije dovoljno informisana o pravima LGBTQ+ osoba i o tome da i oni imaju potpuno ista prava kao i svi ostali, što dovodi do podijeljenog mišljenja prema ovoj zajednici.

Tabela 3.

U sljedećoj tabeli je bilo potrebno da mladi ispitanici označe koliko se navedene tvrdnje poklapaju sa njihovim mišljenjem.

Tvrdnje	Slažem se	Ne slažem se	Ne želim da odgovorim
Stupio/la bih u bračni odnos samo sa osobom koja je iste nacionalnosti i vjeroispovijesti kao i ja	343	0	7
Stupio/la bih u bračni odnos sa osobom sa invaliditetom	0	348	2
Stupio/la bih u bračni odnos sa osobom koja nije iz moje države	321	23	6
Stupio/la bih u bračni odnos sa osobom koja pohađa istu školu kao i ja	348	0	2
Stupio/la bih u bračni odnos sa osobom koja poštuje drugačiju kulturu i tradiciju od moje	331	17	2

Na pitanje da li bi prijavili govor mržnje i kome, odgovori su sljedeći: 297 mladih je odgovorilo potvrdno, četvoro negativno, dok njih 49 nije željelo da se izjasni po ovom pitanju. Govor mržnje bi njih 248 prijavilo profesoru/profesorici, njih 45 roditeljima, a samo četvoro direktoru/direktorici škole.

Mlade smo pitali i da li, prema njihovom mišljenju, osoba koja širi govor mržnje bude kažnjena. Samo njih 14 od ukupno 350 smatra da ta osoba bude kažnjena, dok je njih 298 zaokružilo „Ne“ kao odgovor; 31 ispitanik smatra da osoba bude kažnjena, ali da se ništa konkretno ne promijeni, dok njih sedam smatra da te osobe ponekad budu kažnjene.

O tome šta mladi misle da je najbolja odbrana od osoba koje šire govor mržnje, pogledajte u grafikonu koji slijedi.

Grafikon 11: Šta mislite da je najbolja odbrana od osoba koje šire govor mržnje?

Kao što možete da vidite na grafikonu 11, većina mladih smatra da je najbolja odbrana ignorisanje osoba koje šire govor mržnje, čak njih 198, dok bi se njih 53 obratilo prijatelju/ici od povjerenja. Zaštitu kod starijih bi potražilo 12 ispitanika, dok bi njih 87 vratilo istom mjerom.

Posljednje pitanje naše ankete je bilo „Da li smatrate da Vam je potrebna dodatna edukacija na temu govora mržnje i tolerancije?“ i na ovo pitanje je njih 324 odgovorilo potvrdno, 21 ispitanik je negirao i pet ispitanika nije imalo mišljenje.

Iz svega priloženog i detaljne analize prikupljenih podataka, dolazimo do zaključka da je svakako neophodna dodatna edukacija mladih ljudi u Crnoj Gori na temu govora mržnje i tolerancije, posebno mladih koji pohađaju srednje škole. Pored napora koje škola i NVO sektor ulažu u edukacije na ovu temu, veoma je važno da se i roditelji uključe i posvete pažnju ovoj temi kako bismo gradili sigurnije i bolje društvo za naše mlade.

Veoma je važno kroz edukaciju ukazati na određene razlike u pojmovima kao što su „govor mržnje“ i „sloboda govora“, kao i da „šala“ i nazivanje pogrdnim imenima nemaju isto značenje.

Pored edukacija, tu su i društvene mreže i razni mediji na kojima mladi svjedoče govoru mržnje, te je potrebno prilagoditi sadržaj koji se objavljuje i na taj način doprinijeti smanjenju govora mržnje.

